

BIJZONDERE OPZETSTUKKEN UIT GOUDA

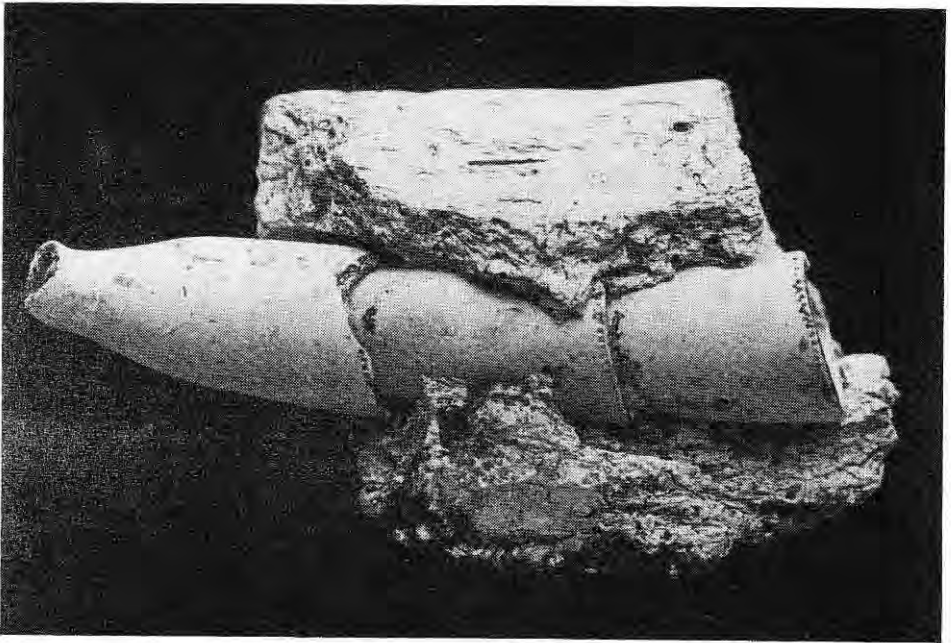
door Peter von Hout

Inleiding

In eerder gepubliceerde artikelen (1) over pijpenpotten uit Gorinchem en Utrecht is sprake van zogenaamde opzetstukken. Deze opzetstukken zijn aangetroffen bij pijpenpotten, die bij een pottenbakker, op de draaischijf, vervaardigd zijn (afb.2). Opzetstukken werden door de pijpenmaker op de gedraaide pijpenpotten gezet om deze te verhogen. Het materiaal voor deze opzetstukken bestaat uit een wit bakkende klei, die gemagerd is met kaf.

De bijzondere opzetstukken

Tijdens een stadsvernieuwingsproject in Gouda, aan de Vest - Drapiersteeg, werden naast het eerder gevonden type opzetstukken een aantal bijzondere opzetstukken aangetroffen. Het bijzondere van deze opzetstukken is dat er door de pijpenmaker pijpekoppen in verwerkt zijn (afb.1).

Afb.1. Een opzetstuk met de er in verwerkte pijpekoppen.
(Collectie L.B.Schouten. Foto:F.Stalenberg)

Afb.2. Een gerestaureerde pijpenpot uit Gorinchem, die verhoogd is met een opzetstuk. (Collectie:F.Kneefel)

De pijpekoppen liggen in de lengterichting in elkaar geschoven. Om de pijpekoppen beter in elkaar te laten passen werd meestal de hiel van de pijpekop afgebroken (afb.1). Omdat de pijpenpotten verschillende malen gebruikt moesten worden, voor het bakken van kleipijpen, probeerde men te voorkomen dat er voortijdig scheuren ontstonden in de potten. Mogelijk is dit de reden dat men pijpekoppen in de opzetstukken verwerkte. Door de pijpekoppen ontstonden immers holle ruimten, waardoor de warmte gelijkmatiger getransporteerd werd. De bijzondere opzetstukken zijn te dateren in de eerste helft van de 18de eeuw, aan de hand van de vorm van de verwerkte pijpekoppen.

Noten:

1. A.Bruijn en P.v.Hout. Een pijpenpot uit Gorinchem (vervolg). Westerheem 31, nr.5, 1982.
P.von Hout. 17de eeuwse pijpenpotten uit Utrecht. Pijpelogische Kring Nederland, nr.30, 1985.

Hierbij bedankt de auteur L.B.Schouten, M.Q.Steenbergen en F.Kneefel voor de toestemming om hun materiaal te publiceren.

+--+--+--+--+--+

NIEUWE LITERATUUR

J.P.A.M.Engelen, Afstammelingen van Westerwaldse pijpmakers in beide Limburgen en Pijpenfabriek Trumm-Bergmans te Weert. Monografie van de Pijpelogische Kring Nederland, 1985.

Prijs f20,-

P.V.L.Ritmeester, Kleipijpen uit de verzameling van Peter Ritmeester. Uitgave: de Postbank, Postbus 21012, 1000 EX Amsterdam. Verschijnt als tweede deel in een reeks, begin 1986

M.Th.Counet, La culture du tabac dans la région de Comines. Musée de la vie Wallonne, Cour des Mineurs, Luik, België, 1985
Prijs f7,50

Catalogus van de tentoonstelling 'Tabac miroir du Temps'. 1985
Uitgave: zie bovenstaand adres. Prijs f10,-

J-A.Ljung och P.Nelson, Kritpipor. Stockholms Stadsmuseum, 1985
Prijs f12,50

+--+--+--+--+--+

Te koop aangeboden: Erik Ayto-pijpen

14 Foresterpijpen (boommotief) à f12,50 per stuk.

36 Tulppijpen in 3 kleuren à f15,- per stuk.

Y.Loff,